

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea standardelor privind spațiile de audiere în condiții speciale a minorilor victime/martori ai infracțiunilor

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul hotărârii Guvernului pentru aprobarea standardelor privind spațiile de audiere în condiții speciale a minorilor victime/martori ai infracțiunilor a fost elaborat de către Ministerul Justiției.

Ca urmare a plasării anunțului de informare a publicului cu privire la inițierea elaborării proiectului sus-numit, în adresa ministerului au parvenit propuneri de la Asociația obștească “Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii” (CNPAC). Propunerile și recomandările formulate de respectiva organizație necomercială au fost incluse în proiect, în măsura oportunității acestora.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Audierea copilului în procesul penal este una dintre procedurile ce completează imaginea generală despre infracțiunea săvârșită împotriva copilului, alături de celelalte probe acumulate în cadrul urmăririi penale.

Audierea copiilor este o provocare deosebită pentru intervievator și însuși pentru minori, atunci când aceștia au fost victimele sau martorii unor *crime grave, cum ar fi abuzul sexual, violența în familie sau traficul de ființe umane*. Copiii-victime/martori ai infracțiunilor de orice categorie în general și în special ai infracțiunilor cu caracter sexual sunt foarte vulnerabili și au nevoie de o protecție deosebită, de asistență și susținere corespunzătoare vârstei lor, nivelului de maturitate și necesităților unice, pentru a preveni suferința ulterioară. La etapa audierii, este foarte important să fie întreprinse toate măsurile pentru a proteja copiii împotriva riscului unei traumatizări repetate.

Având în vedere importanța primordială a respectării necesităților copilului, numărul de interviuri trebuie să fie redus la minim, conform art. 371 alin. (1¹) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003, asigurând în același timp buna stare și interesul superior al copilului. Procedura specială de audiere trebuie să asigure copilului posibilitatea de a oferi cele mai bune dovezi pentru procesul judiciar. Studiile psihologice¹ au demonstrat că unul dintre factorii care influențează memoria copiilor, este reprezentat de contextul audierii.

La audierea copilului-victimă/martor a infracțiunii trebuie să fie respectate principiile internaționale, stabilite în mai multe instrumente internaționale: Convenția ONU cu privire la drepturile copilului; Regulile standardizate minime ale ONU pentru administrarea justiției juvenile (Regulile de la Beijing), 1985; Convenția Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (Convenția de la Lanzarote).

Prin ratificarea *Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale*, prin Legea 263/2011, Republica Moldova și-a asumat angajamente să asigure un sistem de justiție corect, accesibil, care să ofere respectarea și implementarea eficientă a tuturor drepturilor copiilor victime sau martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, la cel mai înalt nivel posibil. Aceasta presupune aplicarea unui sistem de justiție prietenoasă copilului, adică corespunzător vârstei, rapid, adaptat la și concentrat pe

¹ Thomas D. Lyon, Speaking with children: Advice from investigative interviewers, National Association of Counsel for Children, Denver, 2005, p.20.

necesitățile și drepturile copilului, inclusiv dreptul la un proces echitabil, dreptul de a participa la proces și de a-l înțelege, dreptul la viață privată, la integritate și demnitate.

Conform standardului 2 pct. 3 sbp. 3) din Standardele minime de calitate pentru serviciul prestat în cadrul Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019, dar și potrivit acțiunii 220 din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 887/2023, Guvernul trebuie să aprobe standardele privind spațiile de audiere în condiții speciale a copiilor victime/martori ai infracțiunilor.

Prin urmare, interviuarea copiilor necesită condiții speciale de audiere, atât ce ține de amenajarea spațiului în care are loc acțiunea procesuală, cât și dotarea acestuia cu tehnică care va permite înregistrarea și stocarea informațiilor, ce au rezultat în urma desfășurării acțiunii procesuale.

3. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Condițiile speciale de audiere sunt prevăzute la art. 110¹ din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003, și anume audierea martorului minor trebuie efectuată de către judecătorul de instrucție, în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio-video, prin intermediul unui intervievator, care este o persoană instruită pentru comunicarea eficientă cu copilul.

Codul de procedură penală nu explică conceptul de *spațiu special amenajat pentru audierea copiilor*. Prin urmare, proiectul *hotărârii Guvernului pentru aprobarea standardelor privind spațiile de audiere în condiții speciale a minorilor victime/martori ai infracțiunilor* definește conceptul de *spațiu de audiere* ca fiind acel spațiu amenajat pentru audierea minorului victimă/ martor al infracțiunii, format din camera de audiere, camera de vizualizare și camera de așteptare. Noțiunea nouă de *cameră de așteptare* este definită ca fiind spațiul amenajat pentru informarea minorului despre procesul de audiere, pregătirea de audiere de către intervievator, precum și pentru repaus înainte sau după audiere sau discuții între persoana de încredere a minorului și minor.

Potrivit art. XI, pct. 30 lit. d) și pct. 31 lit. b) din *Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime*², instanțele trebuie dotate cu camere separate de așteptare pentru copii și cu spații private de interviu amenajate special, configurația curților trebuie să ia în considerare și copilul. Vizualizarea sau accesul la aceste spații de către alte persoane, precum ar fi persoanele acuzate în procedură sau cele ce au comis o faptă prevăzută de legea penală, este interzisă.

Cele mai bune practici în domeniu, recomandă pregătirea copilului pentru participarea la audiere. Aceasta presupune eliminarea barierelor de comunicare directă dintre copil și intervievator, crearea unui climat de încredere, de natură a determina copilul să facă relatările complete și veridice. În procesul de pregătire, copilului i se va comunica că interviul va fi înregistrat audio/video, de asemenea i se va explica necesitatea înregistrării mărturiilor sale. În acest fel începe stabilirea relațiilor de încredere ale intervievatorului cu copilul (contactul psihologic).

Spațiul în care se va desfășura pregătirea pentru audierea copilului-victimă/martor al infracțiunii va fi *camera de așteptare*, special destinată pentru aflarea copilului până la momentul începerii interviului. Este important ca pregătirea pentru audiere a copilului-

² Anexa la Rezoluția 2005/20 Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime, adoptată de Consiliul Economic și Social <https://www.un.org/en/ecosoc/docs/2005/resolution%202005-20.pdf>.

victimă/martor al infracțiunii să fie desfășurată într-un spațiu neutru (nu la domiciliul sau în școala copilului), dar într-o atmosferă privată, lipsită de factori care ar putea distra atenția lui. În camera de așteptare, copilul se va prezenta împreună cu însoțitorul (reprezentantul legal).

Prezentul proiect prevede **standardele la care trebuie să corespundă camera de așteptare**. Aceasta trebuie să fie o încăpere separată cu o suprafață de minimum 2,50 m*3,50 m, să fie amenajată prietenos, având un decor adecvat pentru copii și adolescenți. Camera de așteptare va avea scaune pentru adulți și o zonă destinată minorului, care va include un spațiu de joacă amenajat corespunzător diferitor vârste mici, combinat cu mobilier pentru adolescenți (canapea și masă). În cameră trebuie să fie jocuri de masă, cărți, planșe de colorat, jucării sau alte obiecte destinate jocului și relaxării, care îi va permite copilului să petreacă timpul în mod activ.

Însăși audierea minorului se va desfășura în *camera de audiere*, în care se va afla minorul și intervievatorul. Alte persoane (judecătorul de instrucție, procurorul, apărătorul învinutului) trebuie să se afle în camera de vizualizare și să dispună de posibilitatea de a participa la audiere prin intermediul sistemului de comunicare între încăperi, oglinzii și/sau transmisiunii live a audierii.

Camera de audiere a minorului trebuie să fie ajustată la necesitățile copilului și să **întrunească următoarele standarde:**

- * să asigure izolarea minorului (uși și geamuri izolate fonic între camera de audiere și alte încăperi sau exterior);
- * să fie echipată în conformitate cu necesitățile copilului pentru a asigura siguranța fizică și psihică a copilului în timpul audierii;
- * să fie vopsită în culori pale;
- * să fie mobilată astfel încât să asigure confortul copiilor mici și mari (mese și scaune de două dimensiuni, canapea și fotoliu, covor moale);
- * să fie asigurată cu materiale și echipament util pentru obținerea informației de la copil (creioane colorate, hîrtie, jucării, păpuși anatomice, etc.).

Camera de audiere a copilului trebuie, de asemenea, să corespundă necesităților sistemului judiciar. În special, persoanele din camera de vizualizare trebuie să fie asigurate cu posibilitatea de a comunica cu intervievatorul, pentru a transmite întrebările care urmează a-i fi adresate copilului, iar echipamentul tehnic trebuie să facă posibilă înregistrarea și stocarea informațiilor obținute în urma audierii.

Pentru a asigura necesitățile sistemului judiciar specificate mai sus, camera de audiere a copilului trebuie să fie echipată cu:

- camere video pentru înregistrarea audierii (filmarea întregii camere + comportamentul și reacțiile copilului);
- microfoane pentru înregistrarea sunetului în întreaga încăpere;
- căști audio și microfoane pentru judecătorul de instrucție și intervievator.

Camera de vizualizare este destinată exclusiv pentru vizualizarea audierilor în condiții speciale. Camera de vizualizare este amplasată alături sau mai departe de camera de audiere și are legătură cu aceasta prin echipamentul de recepție și înregistrare audio-video și/sau prin oglindă unidirecțională, care asigură izolarea fonică, în cazul în care camerele sunt alături.

În concluzie, menționăm că scopul principal al spațiului de audiere a minorului este de a asigura protecția copiilor martori sau victime ai infracțiunilor, prin punerea în aplicare a principiilor de audiere a copiilor în condiții prietenoase și de către angajați competenți. Prin

aprobarea standardelor pentru spațiile de audiere a copiilor victime/martori ai infracțiunilor în condiții speciale se va asigura un nivel uniform de calitate al spațiilor de audiere a copiilor victime a infracțiunilor în condiții speciale, ceea ce va contribui la prevenirea revictimizării și/sau retraumatizării acestuia în procesul de colectare a probelor în cauzele penale.

4. Fundamentarea economico-financiară

Adoptarea standardelor privind spațiile de audiere a copiilor victime/martori ai infracțiunilor **nu va genera costuri imediate.**

Implementarea standardelor ar putea atrage costuri investiționale pentru instituțiile care deja au amenajate spații de audiere, precum sunt instanțele de judecată și procuraturile, în sensul modernizării echipamentului și/sau a îmbunătățirii mediului, astfel încât să alinieze spațiile existente la standardele aprobate. Prin urmare, costurile vor fi diferite, în funcție de starea actuală și necesitățile fiecărei instituții în parte.

Astfel, implementarea standardelor se va efectua treptat, în limitele alocațiilor prevăzute anual în bugetele instituțiilor care dispun de spații de audiere a minorilor victime/martori ai infracțiunilor, precum și din contul mijloacelor provenite din donații, granturi și din alte surse, conform legislației.

La fel, aprobarea standardelor ar duce la menținerea funcționalității doar acelor spații de audiere care într-adevăr sunt necesare și care corespund tuturor cerințelor (mediu prietenos, personal calificat, echipament securizat întru evitarea riscului de traumatizare). În unele cazuri, investițiile financiare nu vor fi fezabile din perspectiva cost – eficiență și a necesității de a avea funcționale astfel de spații.

În altă ordine de idei, în conformitate cu pct. 42 din Planul de acțiuni pentru implementarea Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 347/2022, **au fost prevăzuți 26.616,2 mii lei de la bugetul de stat** pentru dezvoltarea și asigurarea funcționalității centrelor regionale de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor (centrele regionale de tip Barnahus în Centru și Sud), în care vor fi amenajate inclusiv spații de audiere a minorilor victime/martori ai infracțiunilor.

5. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Urmare aprobării proiectului hotărârii Guvernului nu se va impune operarea modificărilor în alte acte normative.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Conform prevederilor art. 20 al *Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative* elaborarea prezentului proiect de hotărâre a Guvernului a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web-oficială a Ministerului Justiției la compartimentul „*Transparența decizională*”, directoriul „*Proiecte de acte normative*”, „*Registrul proiectelor de acte normative*” a [ANUNȚULUI privind inițierea procesului de elaborare a proiectului Hotărârii Guvernului pentru aprobarea standardelor privind spațiile de audiere în condiții speciale a minorilor victime/martori ai infracțiunilor \(nr. de ordine 750\)](#).

Proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea standardelor privind spațiile de audiere în condiții speciale a minorilor victime/martori ai infracțiunilor a fost înregistrat de către Cancelaria de Stat cu nr. **195/MJ/2024**, fiind prezentat în cadrul Ședinței secretarilor generali din 11 martie 2024.

Astfel, în urma înregistrării a fost remis spre avizare Ministerului Finanțelor, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Sănătății, Ministerului Educației și Cercetării, Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale, Avocatului Poporului pentru drepturile copilului și Serviciului Tehnologiei Informației și Securitate Cibernetică.

Adițional, Ministerul Justiției prin scrisoarea Nr. 03/2808 din 26 martie 2024 a solicitat **în procesul de avizare**, avizul tuturor instanțelor de judecată, Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești și mai multor asociații obștești.

În procesul de **avizare** au parvenit avize de la: Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Sănătății, Serviciul Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică, Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești, Curtea de Apel Chișinău, Curtea de Apel Cahul, Judecătoria Comrat, Judecătoria Cahul, Judecătoria Strășeni, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea de Apel Comrat, Curtea de Apel Bălți, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Finanțelor, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Procuratura Generală, Curtea Supremă de Justiție, Judecătoria Căușeni, Judecătoria Soroca, Judecătoria Chișinău, Centrul Național de Prevenire a Abuzului Față de Copii (CNPAC), Consiliului Național al Tineretului din Moldova.

În procesul de **avizare repetată** au fost recepționate opinii cu propuneri sau lipsă de obiecții de la: Ministerul Sănătății, Ministerul Educației și Cercetării, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului, Procuratura Generală, Serviciul Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică, Curtea de Apel Cahul, Curtea de Apel Comrat, Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Chișinău, Judecătoria Chișinău, Judecătoria Comrat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești.

Obiecțiile, propunerile și recomandările recepționate în urma avizării inițiale, precum și cele recepționate ca urmare a avizării repetate sunt reflectate în sinteza aferentă proiectului.

7. Constatările expertizei anticorupție

Prin raportul de expertiză anticorupție Nr. EHG24/9730 din 06.06.2024, s-a constatat:

- au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional;
- scopul declarat de către autor în nota informativă corespunde scopului real al proiectului;
- proiectul promovează interesul public privind perfecționarea cadrului normativ existent în ceea ce privește procesul de elaborare și promovare a proiectelor de acte normative;
- argumentele invocate de autor în nota informativă justifică necesitatea elaborării proiectului;
- textul proiectului este expus într-un limbaj simplu, clar și concis.

Recomandările Centrului Național Anticorupție, și comentariile Ministerului Justiției referitor la acestea, au fost incluse în *Sinteză*.

Ministru

Veronica MIHAILOV-MORARU